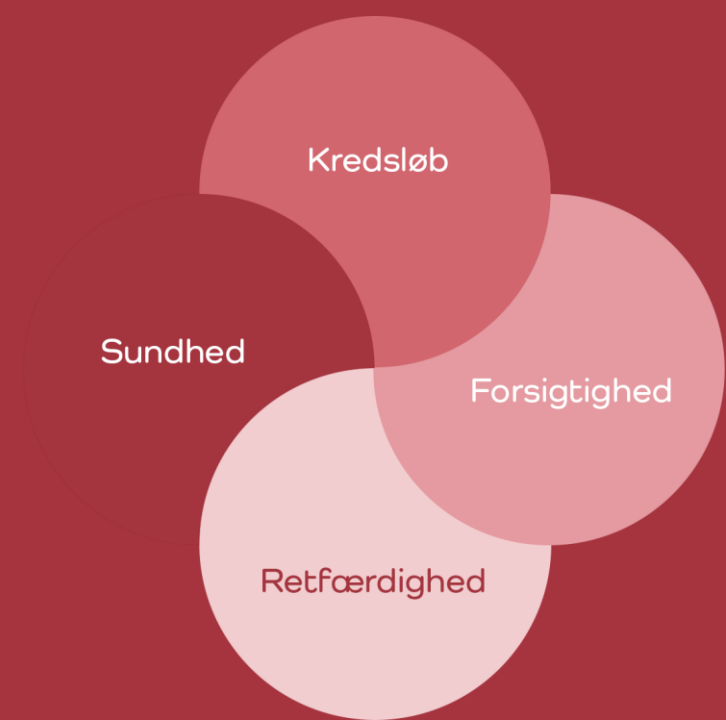

Fra mark til fjord

Kvælstofregulering, markvirkemidler og
økologiske dyrkningssystemer

Hald, 11. Juni 2026
Morten Winther Vestenaa

Program

- Hvad ændrer den nye kvælstofregulering?
- 🌱 Markvirkemidler som strategisk værktøjskasse
- 🌱 De centrale beslutninger på bedriften
- 🌱 Kystvandrådets rolle i Ny kvælstofregulering

Ny kvælstofregulering kobler mark og fjord tættere sammen

 Markens placering får betydning

 Kvælstoftab reguleres fra 2027

Markvirkemidler skal reducere udvaskning fra rodzonen

- Rodzonen er det jordlag, hvor afgrødens rødder optager vand og næringsstoffer
- Kvælstof, der forlader rodzonen, er tabt for afgrøden
- Herfra kan det transporteres videre mod dræn, vandløb og fjord

Program

- Hvad ændrer den nye kvælstofregulering?
- 🌱 Markvirkemidler som strategisk værktøjskasse
- 🌱 De centrale beslutninger på bedriften
- 🌱 Kystvandrådets rolle i Ny kvælstofregulering

Mekanismer som styrer udvaskning

- Netto-mineralisering af kvælstof
- Perkulation
- Afgrødens og efterafgrødens kvælstofoptag

Tidspunkter med mulighed for mineralisering, lav eller ingen afgrødevækst og regn er kritiske

- Afgrøders modningsfase i sommer og tidlig efterår
- Efterår eller vinter efter høst med ingen eller lav vinterdække
- Afgrøder eller dyrkningssystemer som kræver intensiv jordbearbejdning

Håndtering af jordens kvælstofpuljer er central

- Opbygges betydeligt af nogle afgrøder
- Tømmes effektivt af andre

Så, afgrøderne er afgørende i sig selv, men ligeså vigtigt er rækkefølgen

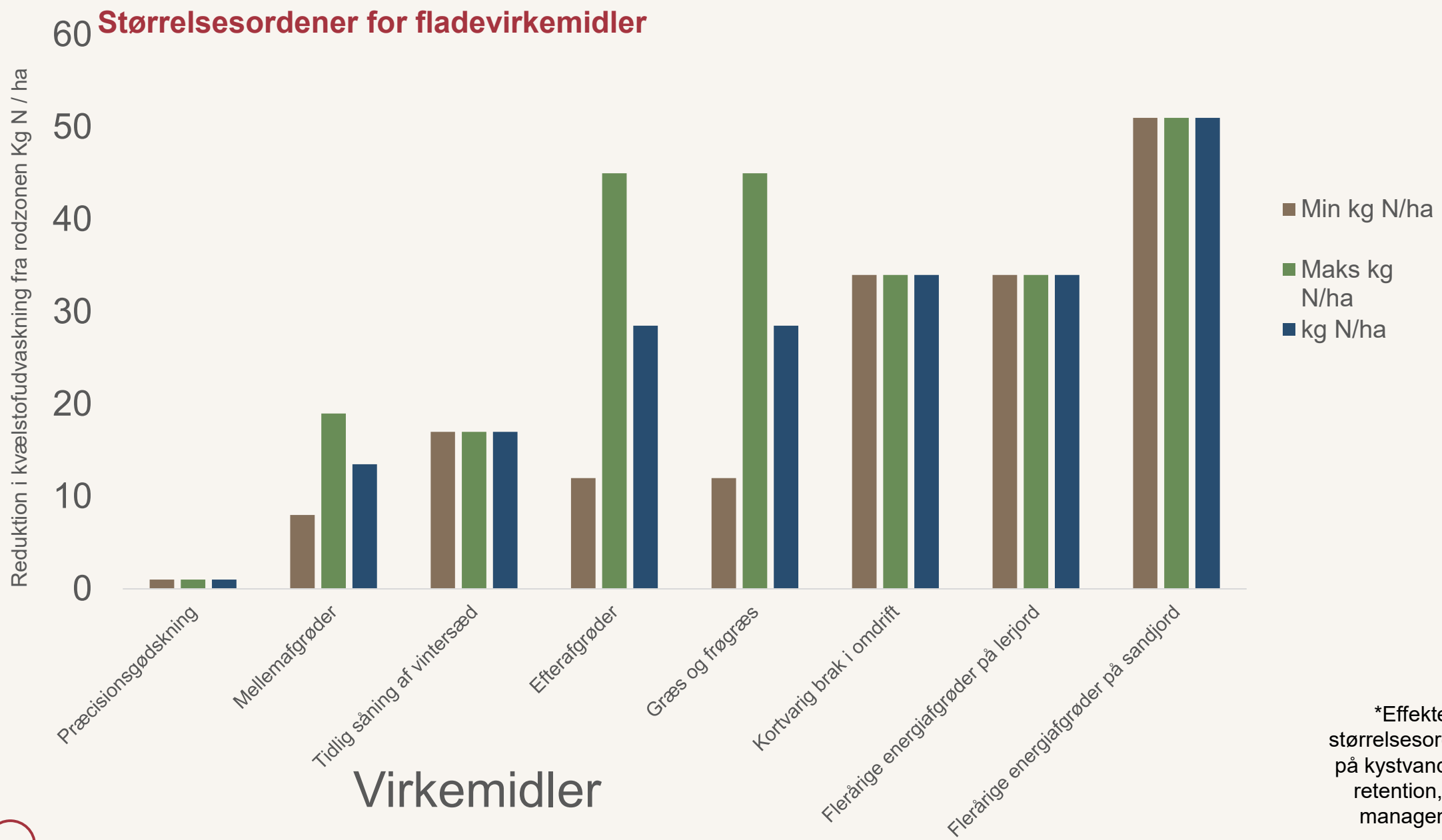
Sædslifte, sædskifte, sædskifte

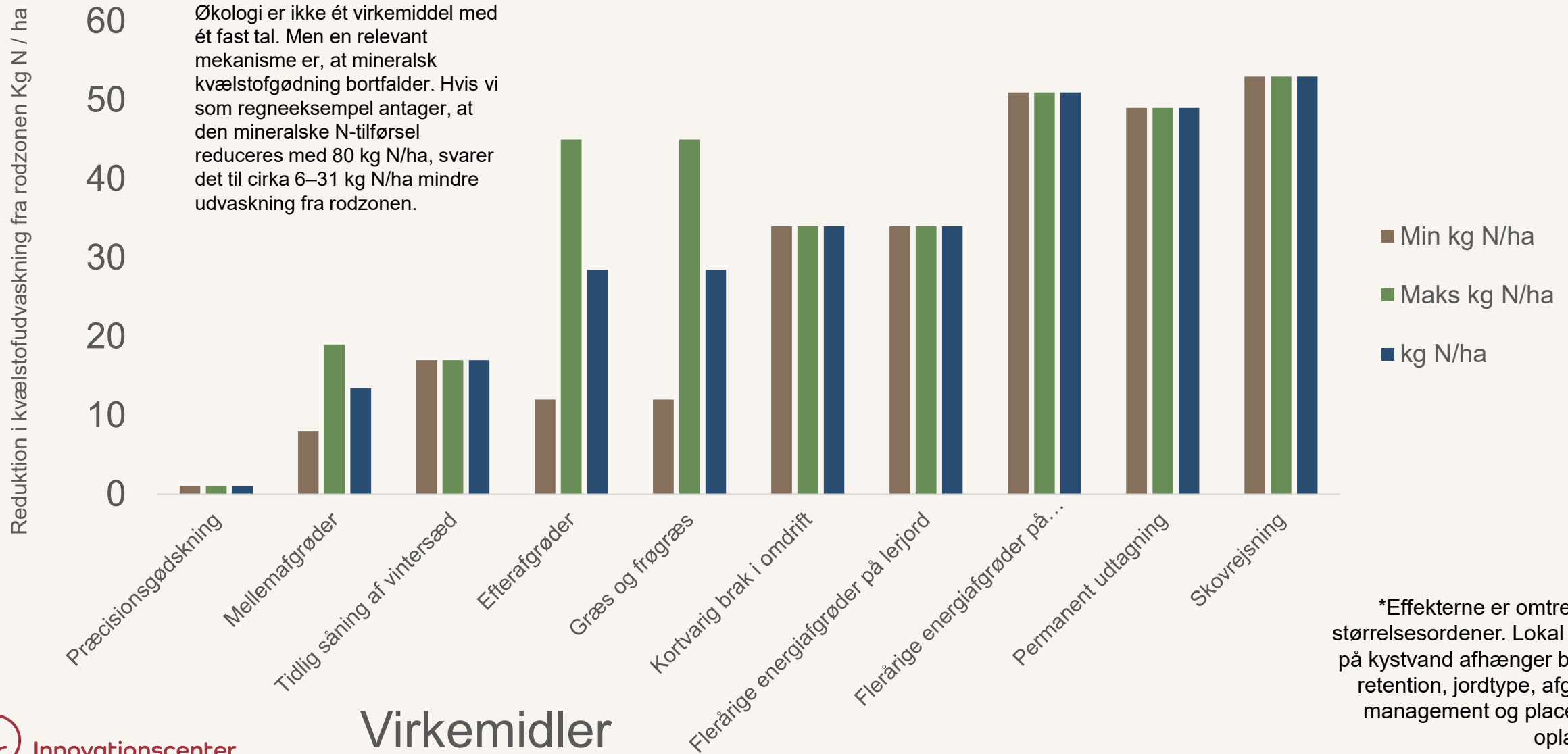
Program

- 💡 Hvad ændrer den nye kvælstofregulering?
- ➡ Markvirkemidler som strategisk værktøjskasse
- 💡 De centrale beslutninger på bedriften
- 💡 Kystvandrådets rolle i Ny kvælstofregulering

Størrelsesordener for fladevirkemidler

Markvirkemidler virker sjældent alene

Effekten afhænger af, hvordan de indgår i hele sædskiftet og bedriftens drift.

To eksempler:

Kvægbedrift på vandet sandjord

Planteavlssædskifter på Sydvestfyn

Kvægbedrift på vandet sandjord i Sydvestjylland

Sædskifter

Kløvergræs	Kløvergræs	Kløvergræs	Kløvergræs	
Kløvergræs	Kløvergræs	Kløvergræs	Kløvergræs	
Majs + e.afg.	Kløvergræs	Kløvergræs	Majs + e.afg	
Vårhavre + stubharv.	Grønkorn + Ital. Rajgr.	Kløvergræs	Majs + e.afg	
Hestebønner + e.afg.	Vårhavre + e.afg.	Grønkorn + Ital. Rajgr.	Majs + e.afg	
Vårbyg + kl. udl.	Majs + e.afg.	Vårhavre + m.afg.	Majs + e.afg	
	Ærtehelsæd + kl. udl	Vinterrug + e.afg.	Vårbyg + kl. udl.	
		Ærtehelsæd + kl. udl		
Tilført Kg N / ha	140 tot-N	140 tot-N	140 tot-N	170 tot-N + 53 hand-N
Udvaskning Kg N / ha	67 79%	46 54%	44 52%	85 100%

Sydvestfyn

Planteavlssædskiftet KONV

Hovedafgrøde	Efterår	Tot-N	Udv/Udl N
Vinterraps		234	41,2
Vinterhvede	Efterafgrøde	214	33,7
Vinterhvede	Efterafgrøde	224	31,6
Hestebønne	Efterafgrøde	0	18,4
Vårhavre	Mellemafgrøde	120	15,1
Vinterbyg		200	
Gns tot-N	Husdyr+handelsg. Norm	165	40,0
Gns Retention		74	10,4

Sydvestfyn

Planteavlssædskiftet I a

Hovedafgrøde	Efterår	Tot-N	Udv/Udl N
Vinterraps		180	41,2
Vinterhvede	Jordbearbejdning	180	33,7
Vårhavre	Jordbearbejdning	120	31,6
Hestebønne	Efterafgrøde	0	18,4
Vårbyg		120	15,1
Gns tot-N		120	28,0
Gns Retention		74	7,3

Sydvestfyn

Planteavlssædskiftet I b

Hovedafgrøde	Efterår	Tot-N	Udv/Udl N
Vinterraps	Mellemafgrøde	180	33,0
Vinterhvede	Efterafgrøde	180	16,1
Vårhavre	Efterafgrøde	120	14,7
Hestebønne	Efterafgrøde	0	17,3
Vårbyg		120	13,7
Gns tot-N		120	19,0
Gns Retention		74	4,9

Sydvestfyn

Planteavlssædskiftet II

Hovedafgrøde	Efterår	Tot-N	Udv/Udl N
Kløvergræs		140	10,6
Kløvergræs		140	4,9
Vårbyg		60	16,0
Vinterraps	Mellemafgrøde	180	40,6
Vinterhvede	Efterafgrøde	140	14,1
Hestebønne	Efterafgrøde	0	15,4
Vårhavre	Kløvergræs udlæg	100	16,3
Gns		109	16,8
Gns Retention		74	4,4

Sydvestfyn

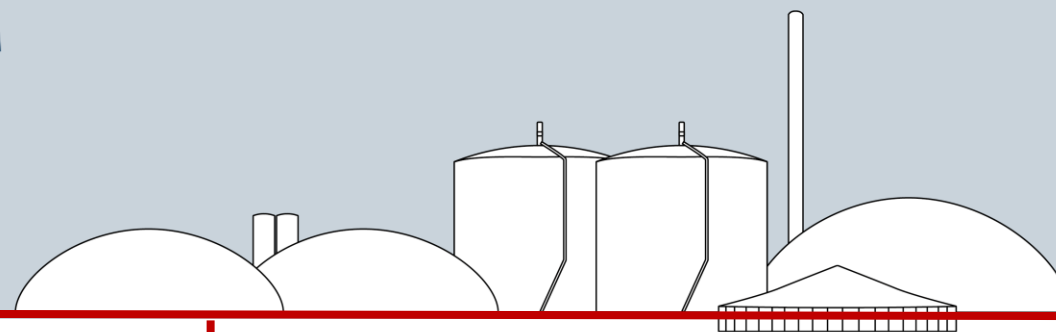
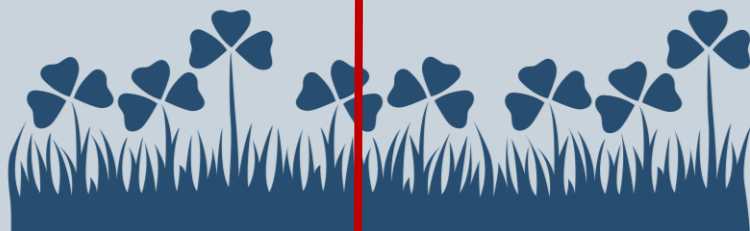
Planteavlssædskiftet III

Hovedafgrøde	Efterår	Tot-N	Udv/Udl N
Kløvergræs		80	8,6
Kløvergræs		0	0,9
Vårbyg		0	11,5
Vinterraps	Mellemafgrøde	180	29,1
Vinterhvede	Efterafgrøde	120	12,8
Hestebønne	Efterafgrøde	0	15,2
Vårhavre	Kløvergræs udlæg	80	14,9
Gns		66	13,3
Gns Retention		74	3,5

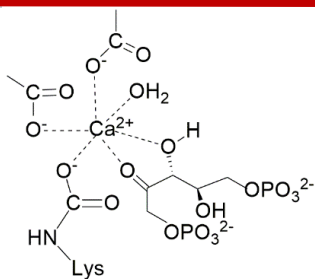
		N Udvaskn.	
Gns konv.	Ren konv. Normgødet	165	40,0
Gns I a	Ren planteavl, Jordbeh.	120	28,0
Gns I b	Ren planteavl, Efterafgr.	120	19,0
Gns II	Kløvergræs, Foder	109	16,8
Gns III	Kløvergræs, Biogas	66	13,3

$N \equiv N$

NH_4^+

CH_4

Økologisk kløvergræs til biogas er ikke en energiaoafgrøde

Kløvergræs primære funktioner i
økologiske sædskifter

- Ukrudssanering
- Kvælstofkilde
- Jordfertilitet

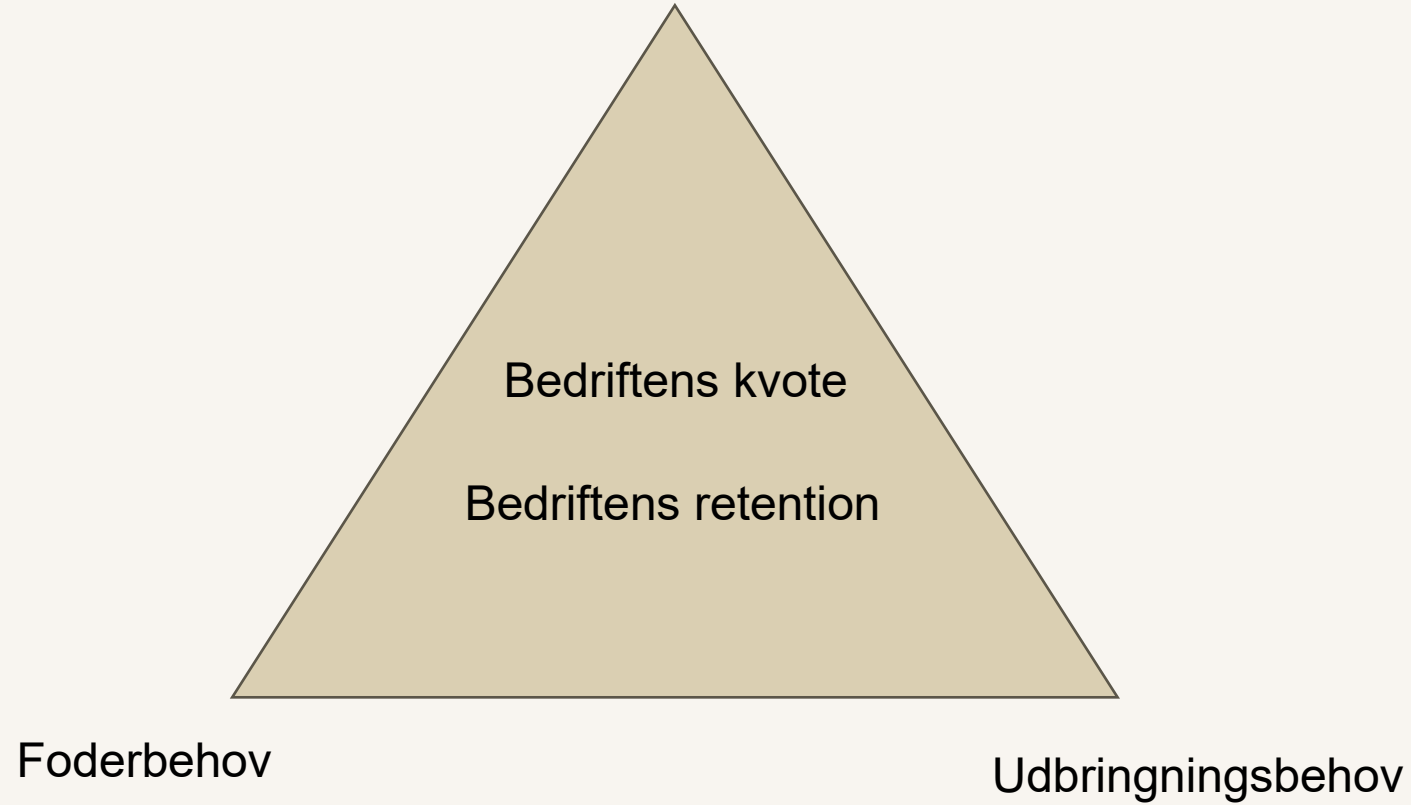

Program

- 💡 Hvad ændrer den nye kvælstofregulering?
- 💡 Markvirkemidler som strategisk værktøjskasse
- ➡ De centrale beslutninger på bedriften
- 💡 Kystvandrådets rolle i Ny kvælstofregulering

Markplan i Ny Kvælstofregulering

Markplan

Bedriftens kvote

Bedriftens retention

Foderbehov

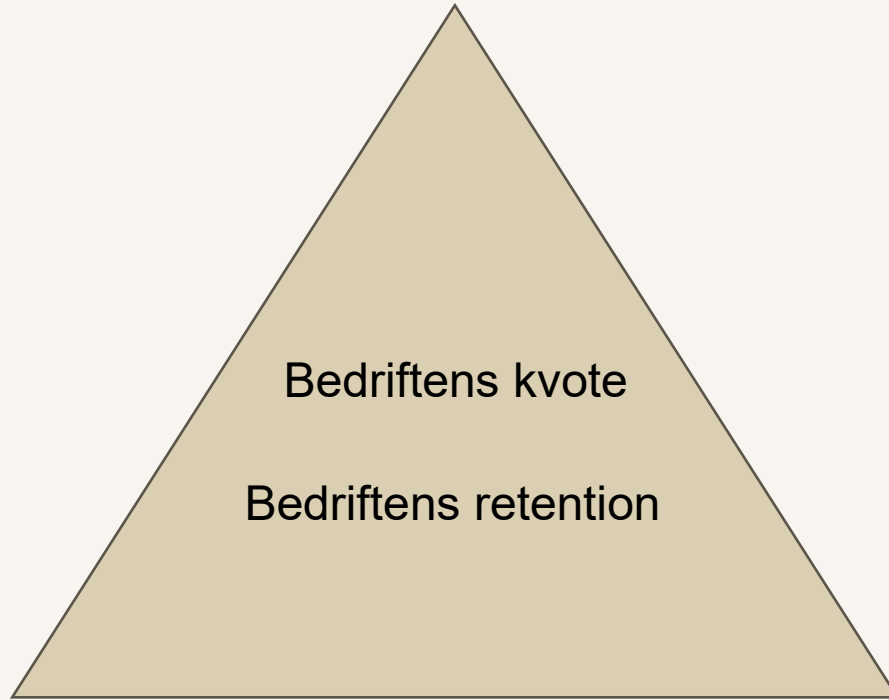
Udbringningsbehov

Optimering af bedrift til Ny kvælstofregulering

Innovationscenter
for Økologisk Landbrug

Markplan

Foderbehov

Udbringningsbehov

Metoder

1. Tilpasning af sædskifte til retention
2. Tilpasning af afgrødefølge
3. Enkeltstående Virkemidler
4. Samarbejde imellem naboer og bedriftstyper
5. Økologi som strategisk omlægningspor

Aktører

1. Landbrugere
2. Deres konsulenter
3. Kommune, Kystvandråd, biogasanlæg

Optimering af bedrift til Ny kvælstofregulering

PlantPerform, Integration af den nye kvælstofregulering i landmænds og rådgiveres beslutningsstøtte

novo nordisk
foundation

Danmarks Miljøportal

Program

- 💡 Hvad ændrer den nye kvælstofregulering?
- 💡 Markvirkemidler som strategisk værktøjskasse
- 💡 De centrale beslutninger på bedriften
- ➡ Kystvandrådets rolle i Ny kvælstofregulering

Kystvandrådets rolle i Ny kvælstofregulering

Se udtagning, markvirkemidler og dyrkningssystemer som én samlet palet

Kvalificere, hvor markvirkemidler giver mening lokalt

Tre pointer at tage med hjem

- 💡 NKR gør markens placering og retention vigtigere
- 💡 Markvirkemidler virker og virker forskelligt afhængigt af sædskifte, jordtype og drift
- 💡 Tilpasninger kommer til at se ud på mange måder
  - men balancering af kvote, foderbehov og udbringningsareal er centrale for husdyrhold
  - Og økologi bliver en oplagt vej for mange.

